

Ojczysty - dodaj do ulubionych / Ciekawostki językowe

PENSJA W PENSJONACIE

OJCZYSTY – DODAJ
DO ULUBIONYCH

Jaki element znaczeniowy łączy te wszystkie wyrazy: PENSJA ‘stała płaca’, PENSJA ‘prywatna szkoła żeńska’, PENSJONARKA ‘uczennica’, PENSJONARIUSZ ‘gość pensjonatu’ i PENSJONAT ‘dom z pokojami do wynajęcia’? Domyślcie się? Jeśli nie, to czytajcie dalej. Najpierw, jeszcze ze średniowiecznej łaciny, zapożyczyliśmy PENSJĘ ‘stałą płacę’, wówczas w znaczeniu ‘stałe uposażenie duchownego niemającego beneficjum przypisanego do funkcji’. Z tego znaczenia szczegółowego wytworzyło się następnie ogólne ‘każda stała płaca za określony okres pracy’. Łacińskie pensio, pensionis to dosłownie ‘ciężar, waga’ – a od tego zarówno ‘spłata, wypłata’, jak i ‘czynsz najmu czy dzierżawy’ czy ‘wynagrodzenie’. Na przełomie XVII i XVIII w. zapożyczyliśmy PENSJĘ po raz drugi, tym razem z francuskiego (fr. pension), w znaczeniu ‘prywatna szkoła ogólnokształcąca, zwykle z internatem, najczęściej żeńska’. Tę z pochodzenia francuską PENSJĘ z pierwotną łacińską PENSJĄ łączy element znaczeniowy stałości i płatności: PENSJA zapewniała PENSJONARCOM wykształcenie i stałe utrzymanie (mieszkanie i wyżywienie) za stale dokonywane wpłaty (przez rodziców). PENSJONARKE zapożyczyliśmy razem z PENSJĄ, również z francuskiego (fr. pensionnaire), dopasowując ją od razu do rodzimych warunków językowych i kulturowych (stworzyliśmy dziewczynkę pensjonarkę, a nie chłopca „pensjonarza”). Najpóźniej, bo dopiero w XIX w. zapożyczyliśmy PENSJONAT i PENSJONARISZA, ale i te wyrazy przejęliśmy z francuszczyzny (PENSJONAT < fr. pensionnat; PENSJONARIUSZ < fr. pensionnaire), przy czym po raz kolejny wykorzystaliśmy francuski wyraz pensionnaire, traktując go tym razem jako podstawę PENSJONARISZA. PENSJONAT łączy z łacińską PENSJĄ to samo co w poprzednim wypadku: PENSJONAT to dom mieszkalny (najczęściej w miejscowościach wypoczynkowych i uzdrowiskowych), którego właściciel wynajmuje pokoje (ale nie jak w hotelu na jedną noc, tylko na dłużej), zapewniając gościom zazwyczaj stałe, całodzienne wyżywienie.